

Com podem separar la llegenda de la realitat en aquests mons tan allunyats en el temps? Planetes sense nom, que els seus habitants anomenen simplement El Món; planetes sense història, on el passat és matèria de mites i on, en tornar a visitar-los, l'explorador descobreix que allò acomplert uns quants anys enrere s'ha convertit en les gestes d'una divinitat. Allò irracional enfosqueix l'interval de temps que superen les nostres naus viatjant a la velocitat de la llum, i a la foscor, la incertesa i la desproporció creixen com males herbes.

En intentar explicar la història d'un home, un simple científic de la Lliga, que no fa gaire es va aventurar a un d'aquells mons sense nom mig desconeguts, qualsevol se sentiria com un arqueòleg entre ruïnes mil·lenàries, que tan aviat avança a males penes per densos embulls

de fulles, flors, branques i enfiladisses fins a la sobtosa geometria resplendent d'una roda o d'una pedra angular, com entra per una porta ordinària i assolellada i descobreix la foscor a l'altra banda, l'espurneig impossible d'una flama, el centelleig d'una joia, el moviment només albirat del braç d'una dona.

Com es pot separar el fet de la llegenda, la veritat de la veritat?

A través de la història d'en Rocannon, la joia, la visió del centelleig blau, torna breument. Amb ella comencem, aquí:

Àrea Galàctica 8, núm. 62: FOMALHAUT II.

Entitats de Gran Intel·ligència. Espècies contactades:

Espècie I:

A. Gdemis («gdem» en singular): troglodites nocturns completament hominoides i de gran intel·ligència, de 120 a 135 cm d'alçada, pell clara, cabells foscos. En el moment del primer contacte, aquests cavernícoles tenien una societat urbana i oligàrquica d'estrats rígids, modificada per una telepatia colonial parcial, i una cultura d'orientació tecnològica pertanyent a la primera edat del ferro. Una fase tecnològica que va ser empesa fins a nivells industrials, punt C, durant la missió de la Lliga dels anys 252-254. L'any 254, es va entregar una nau de Recorregut Automàtic (anada i tornada a Nova Geòrgia del Sud) als oligarques

de la comunitat de l'àrea del mar de Kirien. Categoria C-Superior.

B. Fïia («fià» en singular): completament hominoides, diürns i de gran intel·ligència, amb una alçada aprox. de 130 cm; els individus observats acostumen a tenir la pell i els cabells clars. Uns breus contactes assenyalen l'existència de societats nòmades i comunals, amb telepatia colonial parcial, i també alguns indicis de telecinesi de curt abast. La raça sembla atecnològica i evasiva, amb hàbits culturals mínims i variables. Ara per ara, impossibles de fiscalitzar. Categoria E-Dubtosa.

Espècie II:

Liues («liu» en singular): completament hominoides, diürns i de gran intel·ligència, amb una alçada aprox. per sobre dels 170 cm; aquesta espècie habita poblacions fortificades, s'organitza en societats de llinatge clànic, té una tecnologia estancada (edat del bronze) i una cultura heroica-feudal. Cal assenyalar una escissió social horitzontal en dues pseudoraces: (a) els olgyians, «mitjans», de pell clara i cabells foscos, i (b) els angyes, «senyors», molt alts, de pell fosca i cabells rossos.

—És d'aquesta raça —va dir en Rocannon, alçant la vista de la Guia pràctica abreujada de butxaca sobre Entitats Intel·ligents, per mirar la dona altíssima, de pell fosca i cabells rossos, dreta al mig de la sala allargada del museu.

Estava immòbil i ben recta, sota una corona de cabells lluents, i observava alguna cosa en una vitrina. Al seu voltant belluguejaven quatre nans angoixats i lletjos.

—No sabia que Fomalhaut II tingués tots aquests pobles, a part dels trogs —va dir en Ketho, el director del museu.

—Jo tampoc. Fins i tot hi ha unes quantes espècies «no confirmades» en aquesta llista, amb les quals no s'ha pogut establir mai contacte. Sembla que ja és hora de fer-hi una missió de reconeixement més exhaustiva. Bé, si més no, ara sabem què és, ella.

—Tant de bo hi hagués alguna manera de saber *qui* és...

Era d'una família molt antiga, descendent dels primers reis dels angyes i, malgrat com era de pobra, els cabells li resplendien amb l'or immutable i pur de la seva herència. Els fiïa, la gent menuda, li feien reverències quan passava, ja des que era una nena descalça que corria pels prats, amb la cabellera brillant i ardent com un cometa que il·luminava les ventades turbulentes de Kirien.

Encara era molt jove quan Durhal d'Hallan va veure-la, va festejar-la i va endur-se-la de les torres en ruïnes i de les sales esventades de la seva infància. A la llar d'Hallan, encimbellada al vessant d'una muntanya, tampoc no hi va trobar cap comoditat, però l'esplendor hi

perdurava. Les finestres no tenien vidres i els terres estaven nus; durant l'any-fred, quan es despertaven, a vegades hi havia petites piles allargassades de neu nocturna sota de cada finestra. La núvia d'en Durhal, amb els peus estrets i descalços sobre aquell terra nevat, es trenava el foc dels cabells tot somrient al seu jove marit a través del mirall d'argent penjat a la cambra. Aquell mirall i el vestit de núvia de la mare, adornat amb un miler de cristalls minúsculs, eren tota la riquesa d'en Durhal. Alguns parents llunyans d'Hallan encara tenien vestuaris plens de peces brocades, mobles de fusta daurada, arreus de plata per a les seves muntures, armadures i espases amb empunyadura de plata, gemmes i joies. La núvia d'en Durhal es mirava aquestes joies amb enveja i es girava per contemplar les diademes enjoiades o els fermalls d'or fins i tot quan els portadors dels ornaments s'apartaven per deixar-la passar, com a mostra de deferència per l'alt llinatge del qual procedia i pel rang del seu matrimoni.

En Durhal i la seva núvia Semley seien quatre llocs més enllà del Gran Tron a la Sala de Festes d'Hallan, tan a prop del Senyor d'Hallan que, sovint, el vell mateix servia vi a la Semley i parlava de caça amb el seu nebot i hereu Durhal, esguardant la jove parella amb un amor malenconiós i desesperançat. L'esperança era escassa entre els angyes d'Hallan i a les Terres de Ponent des que els Senyors de les Estrelles havien aparegut amb aquelles cases que

saltaven sobre columnes de foc i aquelles armes capaces d'arrasar muntanyes. Havien interferit en tots els antics usos i conflictes i, malgrat que les sumes eren minses, pels angyes era una vergonya terrible haver de pagar-los un tribut, una contribució a la guerra que els Senyors de les Estrelles havien d'emprendre amb un enemic desconegut, en algun lloc del buit d'entre les estrelles, a la fi dels anys. «També serà la vostra guerra», els havien dit, però ja feia una generació que els angyes romanien ociosos i avergonyits a les sales de festes, que veien com les seves espases dobles es rovellaven, com els fills els creixien sense lliurar mai batalla, com les filles se'ls havien de casar amb homes pobres, fins i tot amb mitjans, a falta de poder aportar el dot d'un botí heroic a un marit noble. Al Senyor d'Hallan se li entristia el rostre en veure aquella parella i les seves cabelleres daurades i en sentir com reien mentre bevien vi sec i feien broma dins la fortalesa freda, ruïnosa i resplendent de la seva raça.

A la Semley també se li enduria l'expressió quan mirava sala enllà i veia, en seients molt per sota del seu, fins i tot entre els mestissos i els mitjans, damunt de pells blanques i cabells negres, la brillantor i l'espurneig de pedres precioses. Ella mateixa no havia aportat res com a dot al seu marit, ni tan sols una agulla de ganxo de plata. I el vestit del miler de cristalls l'havia desat en un bagul, per al dia que la seva filla es casés, si és que tenia una filla.

I va resultar que en va tenir una, i li van posar Haldre. Quan el borrissol d'aquell caparró bru va créixer, va adquirir la lluïssor immutable de l'or, herència d'avantpassats nobles, l'únic or que posseiria mai...

La Semley no va confiar mai el descontent que sentia al seu marit. Perquè malgrat la tendresa amb què la tractava, l'orgull feia que en Durhal desdenyés qualsevol sentiment d'enveja, qualsevol desig vanitós, i la Semley temia aquell desdeny. Però es va esplaiar amb la Durossa, la germana d'en Durhal.

—Fa temps, la meva família tenia un gran tresor —li va dir—. Era un collaret tot d'or, amb una gemma blava al centre... un safir, potser?

La Durossa va remenar el cap, somrient; ella tampoc no estava segura del nom. Eren a les acaballes de l'anycàlid, com aquells angyes del nord anomenaven l'estiu del seu any de vuit-cents dies, en el qual el cicle de mesos començava de cap i de nou cada equinocci; a la Semley, li resultava un calendari estrambòtic: un càlcul propi de mitjans. La seva estirp estava acabada, però havia estat més antiga i pura que la raça d'aquest poble fronterer del nord-oest, que es barrejava amb els olgyians amb massa llibertat. Estava asseguda prenent el sol amb la Durossa a un seient de pedra sota d'una finestra alta de la Gran Torre, on hi havia l'apartament d'aquella dona. Vídua des de jove i sense fills, havien tornat a casar la Durossa amb el

Senyor d'Hallan, el germà del seu pare. Com que era una unió entre parents i la segona per tots dos, la Durossa no havia adoptat el títol de Dama d'Hallan, que algun dia ostentaria la Semley; però seia al Gran Tron amb el vell senyor i governava amb ell els seus dominis. La Durossa era més gran que en Durhal, sentia molt d'afecte per la jove muller del seu germà i estava encantada amb l'Haldre i els cabells lluents de la petita.

—El vam comprar —va continuar la Semley—, amb tots els diners que el meu avantpassat Leynen va obtenir de la conquesta dels Feus del sud. Figureu-vos: la riquesa de tot un regne per una sola joia! Oh, eclipsaria qualsevol cosa d'aquí a Hallan, no ho dubteu, fins i tot aquells cristalls grossos com ous de koob que porta la vostra cosina Issar. Era tan bonic que li van posar nom; el van anomenar l'Ull del Mar. La meva besàvia el portava.

—No l'heu vist mai? —va preguntar amb indolència l'altra dona, mentre contemplava els vessants verds de les muntanyes, on els vents d'un estiu llarguíssim es perdien entre el boscam i serpentejaven baixant per uns camins blancs cap a la llunyana costa.

—Es va perdre abans que jo nasqués.

—Els Senyors de les Estrelles el van prendre com a tribut?

—No, el pare em va dir que el van robar abans i tot que els Senyors de les Estrelles arribessin al nostre reialme.